

sa men sterk

magazine voor relaties en partners van XONAR
voorjaar 2016

Mieke Damsma:
Belangrijkste is dat
we **in gesprek blijven**
met elkaar

—

Trauma's aanpakken
om '**wonden**' te
voorkomen

—

Leren **omgaan met**
autisme

—

Vroeginterventie
en vroegsignalering
bespaart tonnen

—

Hulp bij seksueel
misbruik

In deze uitgave

4

Prangende vragen
Als gemeente kom je in de knel: je hebt immers een zorgplicht óók als je budget op is.

Partners
Als trauma's niet worden aangepakt blijven dat 'wonden' in het leven en stagneert de ontwikkeling.

8

10

Acute zaak
Opvang voor vrouwen en kinderen in geweld-situaties is helaas bittere noodzaak.

20

Know how
83% van de jongeren kan na de Vertrek-training zelfstandig verder.

Facts & Figures
In 2015 hielpen we zo'n 2.500 cliënten aan nieuw perspectief.

6

Innovatie
Vroeginterventie en vroegsignalering besparen tonnen.

14

22

Nieuw thuis
De thuissituatie van Luca Cortenraede is net even anders.

Concept, redactie, ontwerp
Zuiderlicht i.s.m. XONAR

Fotografie
Philip Driessen, Jonathan Vos (pag. 3),
Pascal Moors (pag. 16), Navenant (pag. 17)

Drukker
Schrijen-Lippertz

Hoofdkantoor XONAR
Randwycksingel 35, 6229 EG Maastricht
Telefoon 043 - 604 55 55

Sterker
Leren omgaan met autisme.

17

Complexe problemen
Er schuilt meer achter traumagerelateerde klachten.

18

Mooi werk
Kinderen en ouders in beweging brengen.

24

Samen sterk

Een magazine van XONAR? Ja, u ziet het goed. Ondanks het feit dat we in een tijd van forse bezuinigingen leven, hebben wij besloten deze uitgave te maken. We zijn ervan overtuigd dat het juist nu broodnodig is te laten zien waar wij voor staan, wat we doen en wat dat oplevert. Maar ook hoe we samenwerken, hoe zeer we elkaar nodig hebben. Want alleen door samen te werken bereiken we meer voor jeugdigen en gezinnen die dat hard nodig hebben.

Zoals u weet zijn wij er bij ernstige opvoed-, opgroei- en geweldsproblemen. Wij helpen jeugd en gezin naar een beter perspectief. Maken ze sterker. Op die manier investeren we in een betere toekomst voor ons allemaal. In dit magazine leest u meer over wat we doen en hoe we dat doen en over onze vaak zeer intensieve samenwerking met cliënten, partners en gemeenten.

Ik bedank partners, cliënten, opdrachtgevers en medewerkers die hun verhaal aan dit magazine wilden toevertrouwen en wens u veel leesplezier! En mocht u meer willen weten, bel ons dan gerust. Wij zijn 24/7 bereikbaar. Altijd dus.

Anja Pijls

Raad van Bestuur XONAR

"Het kost tijd om huisartsen te overtuigen van de multidisciplinaire aanpak. Jeugdartsen kunnen daarin een doorbraak forceren."

Mieke Damsma

10 vragen aan **Mieke Damsma**, wethouder Maastricht en voorzitter stuurgroep Decentralisatie Jeugdzorg Zuid-Limburg

1 /

We zijn nu ruim een jaar onderweg met de Jeugdwet. Hoe heeft u dat als voorzitter van de 18 gemeenten van Zuid-Limburg ervaren?

Ik ben tevreden. Het afgelopen jaar hebben we laten zien dat we de jeugdzorg goed geborgd hebben. Er zijn geen gekke dingen gebeurd die anders zijn dan in de jaren ervoor. We hebben het waar gemaakt. Als je al kritisch wilt zijn, dan zou het de vertraging rondom innovatie en transformatie zijn. Van omvorming is nog niet echt sprake, maar dat komt nu aan bod.

2 /

Waar bent u als voorzitter vooral tevreden over?

Dat er naast de zware zorg die we verplicht gezamenlijk inkopen in de regio er veel meer is ingekocht. Alles eigenlijk. Dat vind ik heel mooi. We hebben het niet alleen als verplichting gezien, maar ook als een kans om onszelf en vooral de jeugdzorg te versterken.

3 /

Wat was uw reactie op de Jeugdwet?

Ik ben heel blij dat de wet er is. Ik vind het dé kans om echt maatwerk te leveren en in het belang van kind en gezin te kunnen werken. Zo dicht mogelijk bij de burger werken, dat kan maar één overheid doen en dat is de gemeente.

4 /

Is er ook iets in de nieuwe situatie dat u graag anders zou zien?

Ik denk dan bijvoorbeeld aan de doorverwijzing door huisartsen naar de zware zorg. Huisartsen kunnen eigenstandig doorverwijzen, maar ik zou graag zien dat ze meer in het netwerk opereren. Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor de zware zorg, maar het proces – en dus de kosten – hebben we niet in de hand. De doelstelling van de Jeugdwet is ook juist om het integraal aan te vliegen. We willen huisartsen graag overtuigen van het belang van een multidisciplinaire aanpak. Jeugdartsen kunnen daarin een doorbraak forceren.

5 /

Wat is uw grootste zorg als het gaat om jeugdhulpverlening?

De bezuinigingen. Je hebt een nieuwe taak uit te voeren en er zit een forse bezuiniging op. Afgelopen jaar hadden we in Maastricht een tekort van een half miljoen. En er komt elk jaar een nieuwe bezuiniging bij. Als gemeente kom je in de knel: je hebt immers een zorgplicht óók als je budget op is. Ik geloof wel dat we het met minder kunnen doen, maar dat heeft tijd nodig. Iedereen springt bovenop de jeugdzorg en bedenkt nieuwe regels, maar hállo wij zijn verantwoordelijk! Laat ons het goed doen. We kunnen de verantwoordelijkheid aan.

6 /

U heeft eerder de behoefte geuit om meer mét cliënten te willen praten in plaats van óver. Lukt dat al beter?

Ja. Het is ook een must. En een direct gevolg van de nieuwe Jeugdwet. Er wordt nu intensiever met gezinnen en jeugdigen gesproken. Dat is de basis. Vroeger was dat echt anders. Het grote voordeel nu is dat de cliënt niet in een bericht leest wat zijn probleem is, maar dat die er zelf bij gehaald wordt. Samen praten laat zien dat er respect is. Het doet recht aan het individu.

7 /

Naast de wettelijke vereisten, wilden jullie nieuwe kwaliteitsstandaarden ontwikkelen, benaderd vanuit het perspectief van de jongeren. Kunt u hier meer over vertellen?

We kijken nu vanuit de eigen kracht van jongeren en ouders. Wie ben jij? Wat kun je wel? Dat is echt een andere benadering. Mensen krijgen daardoor een goed zicht op hun eigen situatie. Door cliënten meer te betrekken bij hun eigen plan van aanpak, beklijft het beter. We betrekken jongeren ook bij de verbeteringen van de dienstverlening en bij het introduceren van nieuwe vormen van zorg. Ik vind het mooi als jongeren zelf met thema's aan de slag gaan en aan de wieg van oplossingen staan. Dat maakt me apetrots.

8 /

Welke trends en ontwikkelingen ziet u in jeugdhulpverlening?

De trend is lokaal: het lokale netwerk wordt belangrijker. We halen meer andere partners bij de toegangsteams: scholen, jeugdgezondheidszorg, huisartsen en verenigingen en proberen zo zaken te verknopen. Het levert een sterker lokaal netwerk op dat uiteindelijk zorgt voor een grotere veiligheid. We willen dat verenigingen inclusiever worden en proberen ze te inspireren om te kijken naar wat ze specifiek kunnen doen voor jongeren.

9 /

Hoe ziet u de rol van XONAR in het geheel?

De gemeenten bewegen naar de voorkant: minder intramuraal, meer ambulante, kortdurende zorg. De bereidheid en participatie van XONAR in dit proces vind ik heel goed. Ik kan me voorstellen dat het voor hun heel spannend is. Ik hoop dat we ze het gevoel geven dat we het zien als een gezamenlijke missie. We moeten heel dicht bij elkaar komen. Soms is het enorm spannend, schuurt het zelfs. Als we moeten sleutelen aan tarieven. We moeten elkaar meenemen in scenario's: wat zou dit of dat betekenen en over en weer heel transparant zijn.

10 /

Heeft u nog een advies aan zorgaanbieders?

Iedereen heeft zijn rol en verantwoordelijkheid. Het belangrijkste dat ik wil meegeven is dat we in gesprek blijven met elkaar. Elkaar meenemen. We dienen hetzelfde belang: dat het goed gaat met jeugdigen die in de problemen raken. Sluit je niet af, keer je niet naar binnen. Maak 'ons' sterk. Dat is de aller-aller-aller-belangrijkste boodschap. Het blijft spannend, maar heel eerlijk: al met al gaat het behoorlijk goed. ✖

XONAR is er voor complexe en ernstige problemen op het gebied van (veilig) opgroeien, opvoeden en participeren. Onze behandeling, begeleiding en integrale zorg helpen jeugdigen en gezinnen om de problemen te overwinnen. Dankzij deze expertise is XONAR in staat om complexe problemen stap voor stap terug te brengen naar het niveau waarop mensen weer in hun eigen kracht komen. Met als resultaat dat zij sterker staan en weer volwaardig kunnen meedoen in de maatschappij.

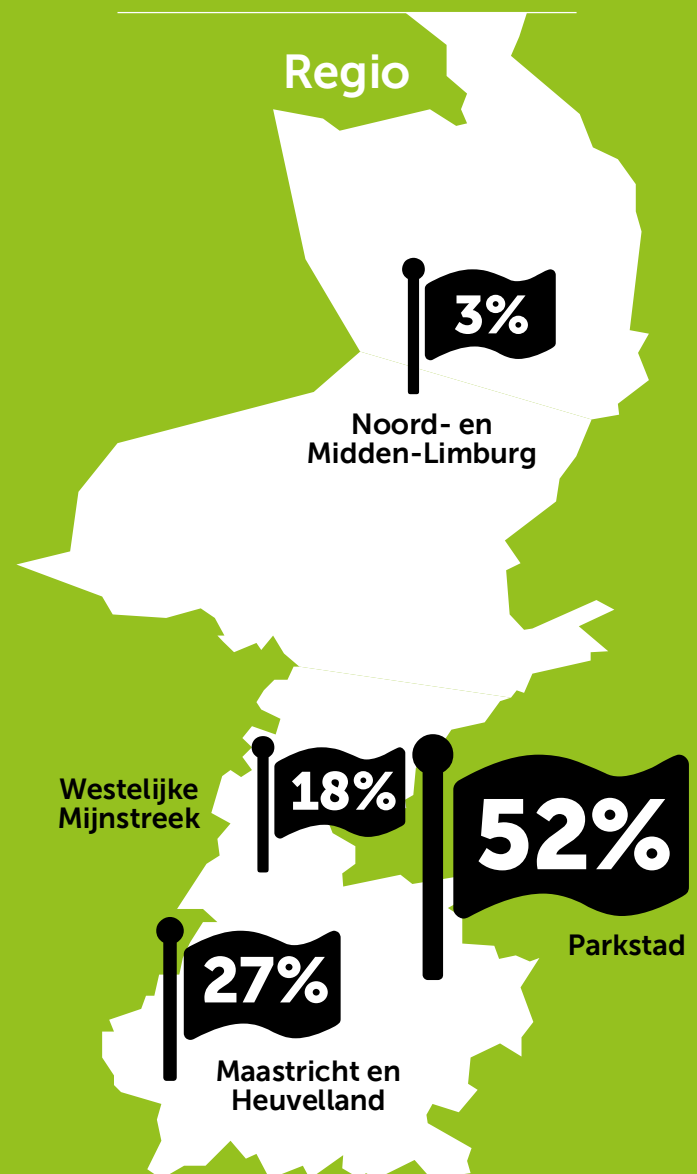
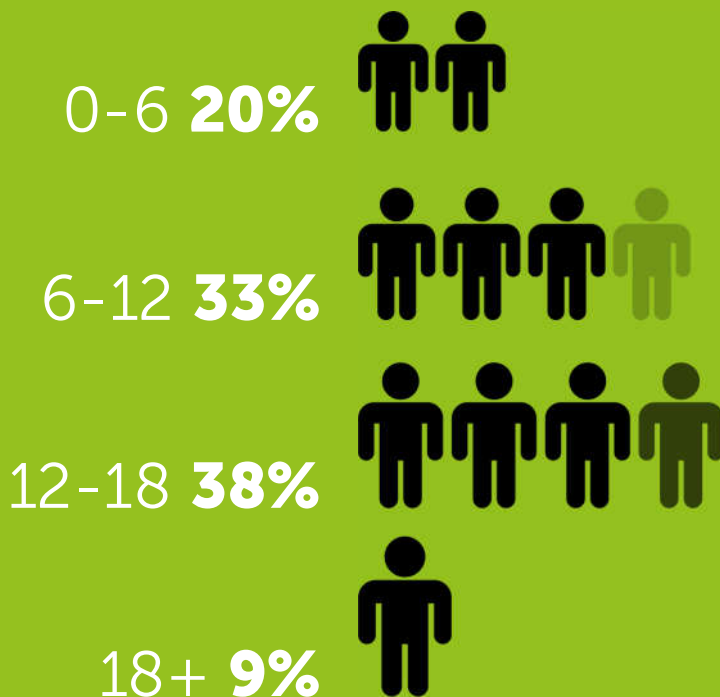
2.500

In 2015 hielpen wij zo'n 2.500 cliënten.
Een deel daarvan met een combinatie van hulpvormen.

Gemiddelde leeftijd

10,7

Leeftijd

Geslacht

44% **56%**

Arrangementen

Ambulante
groepshulp

Ambulante
individuele jeugd-
begeleiding

6%

48%

26%

13%

7%

Verblijf

Residentiële
behandeling

Crisisopvang

Complexe* problemen

Problemen bij onze cliënten zijn ingedeeld volgens de vijf domeinen van het CAP-J (Classificatiesysteem voor de Aard van Problematiek van Jeugd):

96%

Problemen rondom Gezin
en Opvoeding.

88%

Problemen rondom Psychosociaal
functioneren van de jeugdige.

53%

Problemen met vaardigheden en cognitieve
ontwikkeling van de jeugdige.

43%

Problemen rondom
Jeugdige en Omgeving.

20%

Problemen rondom
Lichamelijke gezondheid.

* Er is sprake van complexe problematiek bij drie of meer domeinen van het CAP-J. Ook enkelvoudige problematiek kan zonder meer complex zijn. Bijvoorbeeld seksueel misbruik en geweld.

Resultaten

Bij het beëindigen van de hulp wordt gemeten of doelstellingen bereikt zijn, het begeleidingstraject volgens plan ging en of de cliënt tevreden was over de hulpverlening.

3.282

In 2015 zijn in totaal zo'n
3.282 hulptrajecten beëindigd.

70%

landelijk
gemiddelde

6%

voortijdig,
eenzijdig
afgesloten

94%

volgens
hulpver-
leningsplan
of voortijdig
in overeen-
stemming.

Rapportcijfer XONAR

volgens
jongeren

volgens
ouders

landelijke
norm

Partners

Evelien Ophelders (Mondriaan)
en Anke Wijnands (XONAR)

"De wetenschappelijke kijk op problematiek rondom trauma en hechting is de laatste jaren veranderd. Deze ontwikkelingen vertalen we naar de praktijk. Hiervan kunnen andere zorgorganisaties weer iets leren."

Evelien Ophelders, Mondriaan

Een nieuwe start voor zwaar getraumatiseerde kinderen

Innovatieve samenwerking tussen jeugdhulpverlening en geestelijke gezondheidszorg

FeniX is een residentiële behandelgroep voor kinderen van 6 tot 12 jaar. Deze kinderen hebben door een trauma te maken met complexe klachten en stoornissen en zijn thuis niet veilig. De innovatieve behandelvorm is voortgekomen uit een unieke samenwerking tussen Mondriaans traumapsychiatrie en XONAR's jeugdhulpverlening. Anke Wijnands (gedragswetenschapper bij XONAR) en Evelien Ophelders (behandelcoördinator bij Mondriaan) zetten samen het traumazorgpad uit en maken zich daarmee sterk voor deze kinderen.

Alhoewel XONAR residentiële plekken afbouwt wordt met FeniX (gevestigd in een woonhuis in de Maastrichtse wijk Nazareth) het noodzakelijke maatwerk geleverd voor zes kinderen. Ze zijn mishandeld, verwaarloosd of slachtoffer van seksueel misbruik en zodanig getraumatiseerd dat hun ontwikkeling vastloopt op verschillende gebieden. Thuis, op school en met vriendjes. Bovendien is hun thuissituatie onveilig of traumatiserend. "Deze kinderen hebben het echt nodig om toe te werken naar stabiliteit en traumaverwerking", vertelt Anke. "Anders krijgen ze te maken met forse externaliserende of internaliserende problemen. Van agressie tot zichzelf snijden."

"Op het moment kunnen we maar zes kinderen helpen. Dit is een druppel op een gloeiende plaat..."

Anke Wijnands, XONAR

Noodzaak

Met FeniX vult XONAR een gat in het jeugdzorgaanbod op. Wat deze behandelgroep uniek maakt is de specialisatie in traumaproblematiek. Kinderen kunnen hier maximaal twee jaar blijven legt Evelien uit: "Een korte opname zet voor deze kinderen geen zoden aan de dijk. Ze moeten weer leren vertrouwen op hun omgeving en de mensen die voor ze zorgen. Daar is tijd voor nodig". "Er was nog geen enkele residentie gespecialiseerd in trauma", vult Anke aan. "Als trauma's niet worden aangepakt blijven dat 'wonden' in het leven en stagneert de ontwikkeling. Het is dan ook van groot belang om traumabehandeling zo vroeg mogelijk integraal aan te pakken. Anders raakt een kind van de regen in de drup. En zijn de kosten van jeugdzorg uiteindelijk ook veel hoger. De komst van FeniX was echt hard nodig."

Oplossingsgericht werken

De urgentie bleek in de praktijk. Niet alle kinderen kregen de aandacht die ze verdienden. Mondriaan en XONAR werkten samen aan een oplossing. Evelien: "Ik denk dat er in hulpverleningsland nog te weinig gebruik wordt gemaakt van elkaars krachten. Organisaties gaan de concurrentie met elkaar aan en dat levert niks op. We moeten de cliënt bedienen, niet de organisatie. XONAR en Mondriaan hebben nu een modus gevonden om van elkaar te leren. Dat is iets waar we ook op andere gebieden ons voordeel mee kunnen doen."

Ouders blijven betrokken

Het liefst zien Anke en Evelien natuurlijk dat kinderen thuis kunnen blijven wonen, maar helaas is dat niet altijd mogelijk. Ouders zijn altijd welkom in FeniX, vertelt Anke: "De schokkende gebeurtenis is vaak binnen het gezin gebeurd, dat betekent dat je er ook als gezin doorheen moet." Ouders ontvangen dan ook ambulante begeleiding van een CLAS*-hulpverlener, gericht op de optimalisatie van de ouder-kind relatie.

Treffende symboliek

De naam – een verwijzing naar de herrijzenis uit de as – is zorgvuldig gekozen. FeniX richt zich tenslotte op het sterker en stabielere maken van kinderen. En de aanpak blijkt te werken. Anke ziet duidelijk dat de kinderen vooruitgang boeken: "Ze kunnen al veel beter omgaan met stress en emoties. Elk kind heeft zijn eigen tempo. Het is fantastisch om te zien dat ze zichzelf dingen eigen maken." x

*CLAS staat voor Contextuele Leergroepen voor Alle betrokkenen bij Seksueel misbruik.

Acute zaak

A white ceramic plate with a gold floral pattern and a silver spoon are the background elements of the page. The plate is on the left and the spoon is on the right, both slightly out of focus.

Het verhaal op de volgende pagina is actueel en waar-gebeurd. Omwille van veiligheid worden geen echte namen gebruikt.

Met dank aan
Janneke Vijgenboom van XONAR
die het gesprek begeleidde.

**Ik durfde er
niet over te
praten... en dat
kostte 8 jaar van
ons leven...**

Op haar iPhone laat ze me een foto zien van haar drie zoontjes. 8, 4 en 3 zijn ze. Prachtige mannetjes. Maar wat zij en deze kinderen in hun jonge leventje allemaal mee hebben gemaakt is bijna niet te beschrijven.

Anna is nog geen dertig, kwam naar Nederland voordat ze zwanger werd. Trouwde met een man die haar hier een mooie, betere toekomst beloofde. Hij zette haar in een 'gouden' kooi. Vertelde haar wat ze wel en niet mocht. Gebruikte haar als een slaaf. Dreigde met én gebruikte geweld als zij zijn regels niet opvolgde. Ze mocht met niemand praten. Naar hun kinderen keek hij niet om. Voor hun ogen mishandelde hij haar. Fysiek en emotioneel.

Kalmeringsmiddelen...

Ze vond geen steun bij vrienden of schoonfamilie. Ze bleken onderdeel van hetzelfde web. Ze was alleen, had niemand om haar ellende mee te bespreken. Kon niemand meer vertrouwen. Dus zweeg ze. Om haar kinderen te beschermen. Maar de oudste kreeg veel mee. Sprak daardoor bijna niet. At niet. Had last van concentratieproblemen op school. Plaste in bed. Had geen speellust. Ze ging naar haar huisarts voor de problemen van haar zoontje, maar ook met knellende keelklachten en pijn op haar borst. Hij gaf haar kalmeringsmiddelen. Het werkelijke probleem bleef onzichtbaar. Ze durfde er niet over te praten.

"Angst zorgde ervoor dat mijn kinderen en ik jarenlang in een isolement van geweld hebben moeten leven"

Angst, angst en nog eens angst

Ze ging nog een keer terug en kreeg een verwijzing voor een psycholoog bij wie ze een tipje van de sluier oplichtte. Hij wees haar op haar rechten en spoorde haar aan aangifte te doen bij de politie. Het duurde maanden voordat ze die stap nam. Angst, angst en nog eens angst zorgde ervoor dat zij en haar kinderen jarenlang in een isolement van geweld hebben moeten leven. In het voorjaar van 2015 stapt ze eindelijk – na acht jaar – met haar kinderen naar de politie. Ze doet aangifte van huiselijk geweld en mishandeling. Er wordt dit keer snel en goed gehandeld. Ze helpen haar aan een anonieme noodopvang in het noorden van het land. Na 12 dagen kan ze samen met haar drie jongens terecht in een van de 35 kleine appartementen van XONAR Vrouwenopvang in Zuid-Limburg. Ze wist niet dat dergelijke opvang bestond.

Grip op je leven

Ze woont er nu 8 maanden. En eindelijk voelt ze zich een beetje veilig en krijgt ze de rust die zij en haar kinderen zo hard nodig hadden. Alhoewel ook vaders het recht houden hun kinderen te zien. En kinderen hun vader. Hoe dat er voor deze vader en kinderen uitziet moet de rechter nog bepalen. XONAR hielp en helpt Anna aan een veilige woonplek, met het stoppen van het huiselijk geweld en met het vergroten van het veiligheidsgevoel. Daarnaast hielp en helpt XONAR hen met praktische en psycho-sociale begeleiding. Via kindhulpverlening

werden de kinderen en hun verhaal in beeld gebracht. Een van hen werd doorverwezen naar traumatherapie. Zelf maakt Anna in de avonden haar studie af en is ze gestart met het schrijven van een boek over haar ervaringen. Omdat ze andere vrouwen en kinderen wil helpen. Ondanks dat ze dag en nacht alarmering bij zich draagt is dit de start van een nieuw leven. **x**

XONAR maakt met een gedragswetenschapper, gezinshulpverleners, kindhulpverleners en sociaal juridische hulpverleners werk van vrouwen en kinderen in geweldsituaties. In Limburg is XONAR de enige opvangorganisatie met plushulpverlening. Een opvangtraject duurt 6 tot 9 maanden. De hulp is o.a. gericht op het creëren van stabiliteit en veiligheid om daarna op eigen kracht verder te kunnen. Zoals voor Anna en haar drie jongens.

Ook als
je *kleine*
stappen
zet ga je
vooruit.

Stichting Peuterspeelzaalwerk Heerlen, Centrum voor Maatschappelijk Werk en Welzijnswerk Brunssum & Onderbanken (CMWW), gemeente Brunssum, gemeente Heerlen en XONAR sloegen de handen ineen bij de innovatiepilot 'Vroegsignalering en vroegaanpak in voorschoolse voorzieningen'.

Doel is om ontwikkelingsachterstanden bij kinderen van 2 tot 4 jaar zo vroeg mogelijk te signaleren en aan te pakken om (verdere) problemen te voorkomen. Enerzijds om tweedelijns hulp te beperken, anderzijds om de gang naar speciaal onderwijs te voorkomen. Het signaleren vergt wel extra kennis en vaardigheden van peuterspeelzaalleidsters. Expertise die XONAR graag brengt.

Signaleren van achterstanden bij **peuters** en **kleuters** loont op alle fronten

Nathalie Verhagen van XONAR is gespecialiseerd in opgroei- en opvoedingsproblemen. Zij is enkele uren per maand in de peuterspeelzaal aanwezig. Om kinderen te observeren, met kinderen te spelen die extra aandacht nodig hebben en om leidsters advies te geven en te coachen. Hierdoor leren de leidsters op praktische wijze eerder signalen te herkennen en om te zetten in concrete acties. Gedrags-, communicatie- of concentratieproblemen van peuters zijn dikwijls met eenvoudige aanpassingen weg te nemen. Op het moment dat er meer aan de hand is, kan de peuter alsnog doorverwezen worden.

Nathalie Verhagen (XONAR) en
Marjo Hoek (CMWW)

"Leidsters hebben een goed onderbuikgevoel. Door XONAR's coaching on the job zijn ze zelfverzekerder en zien ze signalen beter. Dat voorkomt dat problemen te laat tevoorschijn komen. Uiteindelijk voorkom je dat kinderen dure zorg nodig hebben en in busjes naar instellingen buiten hun wijk moeten."

Annie Slabbers, bestuurder/
manager kwaliteit Peuterspeel-
zaalwerk Heerlen

In de pilot zijn er op 15 locaties in Brunssum en Heerlen bij 337 kinderen (gedrags)problemen gesignaleerd. Bij 69 kinderen leidde dit tot vervolgacties. Die varieerden van gesprekken met ouders, waarin werd geadviseerd over aanpassingen in de thuissituatie, tot opvoedondersteuning door professionals. Daarmee voorkomen we dat ze op latere leeftijd ernstige taal-, gedrags- of medische problemen ontwikkelen. In 16 gevallen voorkwam de tijdige signalering de plaatsing van kinderen in de zogenaamde 'zwaardere zorg', uiteenlopend van medische kinderdagverblijven tot psychiatrische zorg buiten

de eigen wijk. De leidsters zijn nog deskundiger en zekerder geworden in het signaleren van problemen. Ze zijn zich beter bewust van hun rol en de importantie om tijdig hulp in te schakelen voor een kind. Winst voor iedereen dus: voor het kind, de ouder, de peuterspeelzalen en de gemeente.

Forse kostenbesparingen

Dit resultaat betekent op de langere termijn een forse kostenbesparing in de jeugdhulp voor de deelnemende gemeenten. Een kind in de zwaardere jeugdzorg kost immers zo'n 18 duizend euro per jaar, terwijl de totale kosten >

"De kernopdracht van het peuterspeelzaalwerk is om zoveel mogelijk kinderen een goede start te bieden in het basisonderwijs. De peuterspeelzaal is dan ook de ideale voorbereiding op de basisschool. Hoe eerder de pedagogisch medewerkers herkennen en erkennen dat de ontwikkeling van een kind niet vanzelf gaat, des te eerder kan de juiste hulp geboden en kunnen mogelijk meer problemen voorkomen worden. Nathalie hielp onze leidsters hoe ze die signalen herkennen en erkennen. Ze gaf ze tools in handen hoe daarmee om te gaan. Die coaching is van grote meerwaarde. De resultaten laten dat ook zien. Het is een project waar heel Nederland een voorbeeld aan kan nemen."

"Met mijn jarenlange ervaring als sociaal pedagogisch hulpverlener en ambulante gezinsbegeleider versterk ik de competenties van de leidsters. Ik zie ook de andere kant in mijn werk als gezinsbegeleider. Ik zet nu in op voorkomen dat kinderen hier komen. Ik herken gedragsproblemen van jonge kinderen en weet hoe je daarmee omgaat. Wat is per kind het beste advies. Geen kind is hetzelfde. Geen vraag van de leidsters is me te gek. Samen komen we verder. Je ziet het zelfvertrouwen groeien."

Nathalie Verhagen

specialist in opgroei- en opvoedingsproblemen XONAR

< van de anderhalf jaar durende pilot 54 duizend euro bedroegen. In Brunssum en Heerlen wordt op basis van de ervaringen van de pilot gekeken hoe de systematiek van de vroegsignalering kan worden ingebouwd in de reguliere opvang en onderwijs aan jonge kinderen.

Winst voor iedereen

Steeds meer gemeenten zien de toegevoegde waarde van vroeginterventie en vroegsignalering. Inmiddels hebben de gemeenten Landgraaf, Maastricht, Sittard-Geleen en Voerendaal de aanpak geadopteerd. Naast XONAR is ook Radar partner geworden in het vroegsignaleringsproject. x

Marjo Hoek

leidinggevende
Peuterspeelzaakwerk CMWW
Brunssum en Onderbanken

Leren omgaan met autisme

XONAR biedt specialistische hulp bij autisme. Ook hierbij is vaak sprake van meervoudige en complexe opvoedings- en opgroei problemen. Ambulant medewerker Janneke Boumans begeleidt het gezin Van den Boorn. Dankzij haar doeltreffende ondersteuning is niet alleen de 14-jarige zoon gegroeid, maar het hele gezin.

“Mijn zoon kon zomaar uit het niets erg boos worden, zonder dat we wisten wat er aan de hand was. Hij kreeg woede-aanvallen en zijn welzijn op de reguliere school ging achteruit. Als ouders wilden we hem begrijpen en hem leren zijn woede te reguleren”, vertelt moeder Renate.

De kracht van samen

Omgaan met autisme begint met kennis over de aangeboren stoornis. Bij iemand met autisme komt wat je ziet, hoort, ruikt en proeft namelijk op een totaal andere manier binnen. Daardoor begrijpen ouders en kind elkaar soms moeilijk. Ook het gezin Van den Boorn had hiermee te maken. Na de diagnose PDD-NOS (een vorm van autisme) pakten zij de hulp van XONAR dan ook met beide handen aan. “Accepteren dat je kind hulp nodig heeft is best even slikken”, zegt Renate. “Maar uiteindelijk wil je dat het goed gaat met hem.”

Renate van den Boorn (moeder) en Janneke Boumans (XONAR)

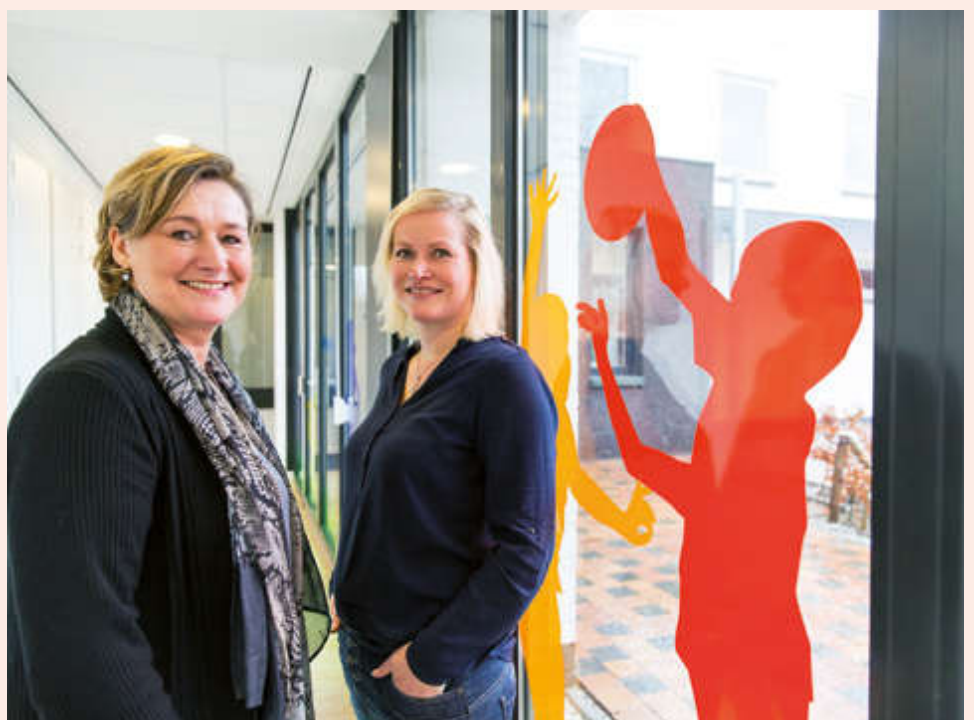
Ambulant medewerker Janneke vertaalt het gedrag van de 14-jarige zoon voor de ouders, zodat ze hem beter begrijpen. Daarnaast zorgt ze er samen met het gezin, familie en vrienden voor dat hij beter omgaat met zijn boosheid. Zo heeft Renates zoon handvaten gekregen, waardoor hij zich bewuster is van zijn eigen kwaliteiten. Steekt boosheid alsnog de kop op, dan kan hij terugvallen op oplossingen die hij samen met Janneke heeft bedacht. Zoals een rondje rennen of een knuffel vastpakken. Omdat hij zelf meedenkt over deze oplossingen raakt hij op een positieve manier gemotiveerd en zijn de oplossingen passender voor hem.

Lekkerder in zijn vel

Moeder Renate ervaart de hulpverlening van XONAR als positief. “Mijn zoon is helemaal weg van Janneke. Dankzij haar hulp is hij zelfverzekerder geworden en kan hij veel beter aangeven wat hij lastig vindt. Hij overziet dingen beter en beseft wat de gevolgen zijn van zijn gedrag omdat hij zichzelf beter kent. Als ik zie hoe hij gegroeid is vraag ik me soms af of hij nog autisme heeft. Natuurlijk zijn er situaties waarin zijn stoornis overduidelijk is, maar hij zit zo lekker in zijn vel. En als het met je kind goed gaat, gaat het met papa en mama ook goed.”

Hulpverlening op maat

Ook Janneke ziet dat haar hulp effect heeft: “Hij heeft zoveel goede en leuke kanten. Dat ziet hij nu gelukkig zelf ook in. Het is mooi om mensen op weg te helpen. Een kind met autisme is ‘zijn eigen persoon’. Samen schrijven we een handleiding die helemaal bij dat kind past, zodat hij vooruit kan in de wereld.” ✕

Complexe problemen

Simone Nillesen (XONAR)

Feiten & Cijfers

- Na seksueel misbruik ontwikkelt 50% trauma-gerelateerde klachten.
- 45% van de mensen in Nederland maakt in zijn/haar leven huiselijk geweld mee.
- In 80% van alle huiselijk geweldsituaties zijn kinderen getuige.
- Het XONAR CLAS-team verleent per jaar hulp aan ca. 200 cliënten met trauma.

CLAS-hulpverlening is voor iedereen die te maken heeft of heeft gehad met seksueel misbruik en/of huiselijk geweld. Dat kan binnen een gezin of familie zijn. Maar ook in andere relaties zoals met een leraar, buurman of huisvriend. Simone Nillesen is een van de CLAS-hulpverleners van XONAR. Zij verleent hulp aan kinderen en jongeren van 0 t/m 18 jaar en hun gezin die te maken hebben met seksueel misbruik en/of huiselijk geweld. Het leren omgaan met de gevolgen van deze traumatische ervaring is voor alle betrokkenen een belangrijk thema tijdens de hulpverlening van CLAS.

Hulp voor **slachtoffer, plegger en gezin** bij seksueel misbruik

De afkorting CLAS staat voor Contextuele behandeling en Leergroepen voor Alle betrokkenen bij Seksueel misbruik.

Naast de systemische/contextuele hulpverlening aan gezinnen, is het CLAS-team van XONAR opgeleid om traumafocused te werken met de gezinnen die aangemeld worden voor deze vorm van hulpverlening.

Hulp voor kind, ouders én omgeving

Kenmerkend voor de CLAS-methodiek is dat de hulpverlening niet alleen gericht is op het kind, ook de ouders kunnen een trauma oplopen als hun kind een schokkende gebeurtenis meemaakt. Naast de verwerking van het trauma is er dus ook aandacht voor het herstellen van vertrouwensbanden.

Jezelf leren begrijpen

Simone: "Wat we merken is dat mensen vaak niet begrijpen wat er mentaal en fysiek met ze gebeurt na een schokkende gebeurtenis. Dit uit zich in herbelevingen, angsten, situaties vermijden, stemmingswisselingen, nachtmerries en eet- en slaapproblemen. Onze rol is dan om uit

te leggen dat wat ze voelen of eventueel doen een normale reactie is na een abnormale gebeurtenis.

Problemen van generatie op generatie

Hoe een gezin seksueel misbruik en huiselijk geweld ervaart en er mee omgaat hangt onder andere samen met familiegeschiedenis, opvoeding, persoonlijke geschiedenis, relaties en omgeving. Zorg op maat is hierin voor de CLAS-hulpverleners een vast uitgangspunt. "Dikwijls zien wij dat seksueel misbruik of huiselijk geweld te herkennen is in de voorliggende generaties. Kinderen lijken steeds weer te worden belast met een probleem dat ontstaan is in een vorige generatie", aldus Simone.

Door de hulpverlening van het CLAS-team van XONAR leren gezinnen om te gaan met de gevolgen van het trauma en moeilijke gebeurtenissen op een andere manier aan te pakken.

Trauma heeft ingrijpende gevolgen

Uit onderzoek blijkt dat slachtoffers zonder behandeling verschillende klachten kunnen ontwikkelen. Denk

hierbij aan concentratieproblemen, slaap- en eetstoornis, angst, stemmingswisselingen, hyperaltheid, relationele of sociale problemen, etc.

De zorgconsumptie van mensen met ernstig trauma is drie keer zo hoog als gemiddeld in Nederland. Het maatschappelijk effect van een gedegen behandelingsmethode als CLAS reikt dan ook veel verder dan het verbeteren van het welzijn van een kind of jongere en zijn familie. **x**

Integrale trauma-aanpak noodzaak!

Als mensen met traumage-relateerde klachten onvoldoende hulp ontvangen, kan het zijn dat deze mensen zelf oplossingen zoeken voor hun klachten. Uiteindelijk kan dit leiden tot grotere problemen denk aan verslavingsproblematiek of criminaliteit. De complexiteit van de klachten neemt toe, waardoor intensievere hulpverlening nodig is. Hulpverlening is het effectiefst wanneer deze snel na een traumatische ervaring gestart wordt.

Het kernwoord van de Vertrektraining is 'samen'. De vertrektrainer en de jongere stellen samen een lijst op met de belangrijkste hulpvragen. Deze vragen worden geprioriteerd en samen afgewerkt. Wil iemand graag zelfstandig wonen, dan wordt samen gekeken naar mogelijke huisvesting. Vaak weet de begeleider al wat de uitkomst is. Het is echter belangrijk dat de jongere er zelf achter komt. "Dat heeft veel meer effect dan op voorhand vertellen waarom iets niet kan" vertelt Guus Janssen, vertrektrainer bij XONAR. "We toetsen ideeën aan de realiteit. Jongeren ontdekken zelf wat wel of niet haalbaar is. En dan stellen ze hun doel bij. Door op voorhand te vertellen dat het appartement er niet komt, gaat de jongere zich afzetten tegen de hulpverlening. Wij zijn van 'het samen doen', niet alleen van 'het praten'."

Inzetten van het netwerk

Bij de training wordt het netwerk van de jongere in kaart gebracht. Samen kijken we wie er ooit belangrijk is geweest voor

"Na 10 weken heeft de jongere al veel bereikt en ligt er een concreet plan wat hij/zij wil bereiken"

Perspectief voor jongeren **die niet meer thuis** kunnen of willen wonen

Vertrektraining is een intensief traject van 10 weken voor jongeren van 15-23 jaar die niet langer thuis kunnen of willen wonen. Bijvoorbeeld doordat er altijd ruzie is in het gezin of omdat vader en moeder gaan scheiden. Soms zijn jeugdigen in principe oud genoeg, maar is zelfstandigheid risicovol. Bijvoorbeeld door een persoonlijkheidsproblematiek, een verslaving of een strafblad. Door de effectieve Vertrektraining vinden deze jongeren weer een nieuw perspectief. Ze krijgen een goede oriëntatie op hun toekomst gebaseerd op vijf pijlers: verblijf, werk/scholing, financiën, justitie en vrije tijd/dagbesteding. De training is officieel erkend door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI).

hem of haar. "Al is het een tante waarmee de jongere al 10 jaar geen contact meer heeft, we gaan dan toch kijken of we het contact kunnen herstellen" legt Manon Maas, gedragswetenschapper bij XONAR uit. "En dat biedt in opvallend veel gevallen een zeer positieve uitkomst."

Manon gaat verder: "Samen met de jongere brengen we het netwerk in kaart, herstellen we contacten in het netwerk, of proberen we bestaande contacten uit te breiden en ervoor te zorgen dat er blijvende afspraken worden gemaakt. Laatst hebben we aan een tante van een jongere gevraagd of ze een rol wil spelen om hem te leren koken. Dat vond ze een hartstikke leuk idee en er is nu afgesproken dat ze 1 keer per week samen met hem kookt. Voor de jongere is het veel fijner om dat met iemand uit het eigen netwerk te doen dan dat daar een hulpverlener aan te pas komt."

Kracht van de jongeren

Guus: "We gaan uit van de sterke punten van jongeren en de dingen waarvan zij zelf aangeven dat ze erbij geholpen willen worden. Dat werkt heel goed. Na 10 weken heeft de jongere al veel bereikt en ligt er een concreet plan wat hij/zij wil bereiken in de toekomst."

83% scoort positief

Uit metingen blijkt dat 83% van de jongeren na een periode van 10 weken positief scoort op de vijf pijlers (verblijf, werk/scholing, financiën, justitie, vrije tijd/dagbesteding) binnen de vertrektraining. Een ruime meerderheid van de uitgestroomde jongeren functioneert na de training zelfstandig, zonder verdere hulp van XONAR. **x**

83%

scoort positief
op de vijf pijlers
(verblijf, werk/scholing,
financiën, justitie, vrije tijd/
dagbesteding) binnen
de vertrektraining.

Nieuw thuis

Luca Cortenraede is 16 en zit in het examenjaar van het vmbo. Ze heeft een vriend, leuke vriendinnen en een bijbaantje in de horeca. Op het eerste oog een doorsnee tiener. Toch is haar thuissituatie net even anders. Luca woont namelijk al drie jaar bij de familie Fey: Jo, An, Fanny, Kay en puppy Wielly. Oorspronkelijk kennissen van haar en haar ouders, nu haar pleeggezin. 🐶

Natuurlijk is het anders dan thuis, maar **het is nu wel mijn plek** geworden

Luca Cortenraede en Fanny Fey

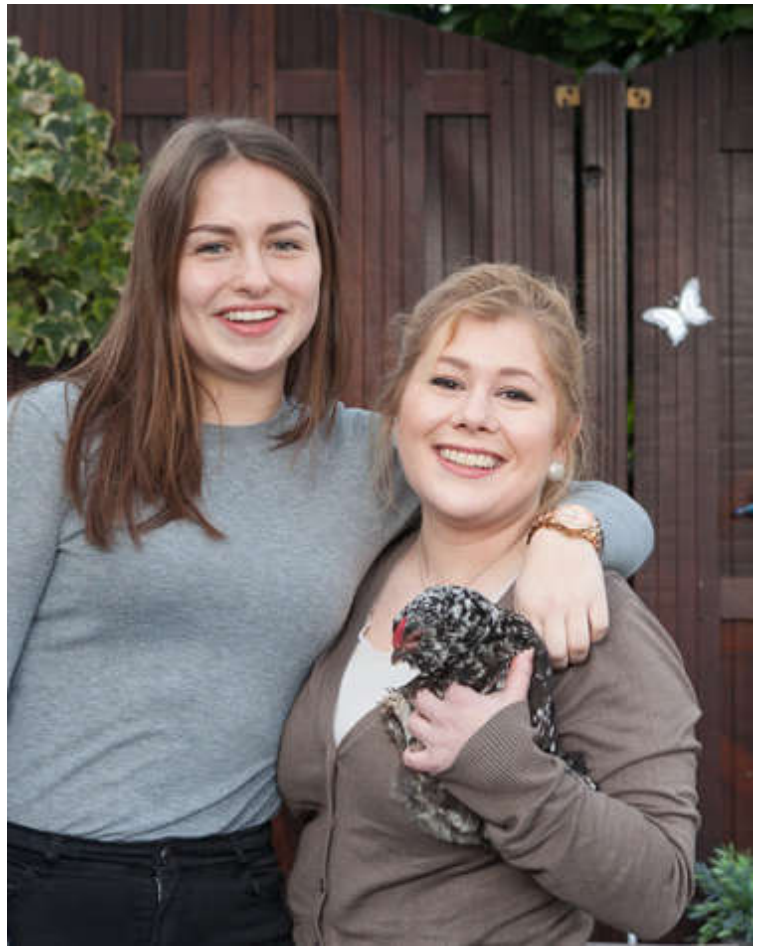
Luca's ouders gingen uit elkaar toen ze een jaar of 8 was. Samen met haar twee oudere broers ging ze bij haar moeder wonen. Maar de zorg voor drie kinderen werd moeilijk toen haar moeder Multiple Sclerose kreeg. En dus verhuisden ze naar hun vader, die inmiddels een nieuwe partner had. Dat gaf veel problemen en stress. Haar vader gaf zelfs aan dat hij het niet erg vond als ze weg zou gaan. Jong als ze was klopte Luca aan bij Bureau Jeugdzorg. Er volgden gesprekken, maar de situatie verbeterde niet. Uiteindelijk was voor haar de emmer vol: "Het was geen gezonde situatie meer. Ik ben op een avond naar Bureau Jeugdzorg gegaan en heb gezegd dat ik niet meer terugging. Enkele dagen later nam mijn jongste broer dezelfde beslissing."

Anders dan thuis

Haar broer ging bij een vriendin van school wonen. Luca ging in eerste instantie voor een weekend naar de familie Fey, die ze al kende. Een weekend werd een week, en uiteindelijk drie jaar. "Het heeft voor mij veel betekend dat ik hier terechtkon", vertelt Luca. "Als ik bij papa was blijven wonen was het echt misgegaan. In het begin was het allemaal wel heftig. Alles is anders dan thuis. Niet beter of slechter, maar gewoon anders."

"Als ik bij papa was blijven wonen was het echt misgegaan"

Luca Cortenraede

Eigenlijk vind ik het steeds fijner worden. Ik begrijp nu beter hoe zij in elkaar zitten en andersom."

Nieuwe en oude 'familie'-banden

Om de week gaat Luca een weekend bij haar moeder logeren. Daar ziet ze ook haar broers. Ze hebben een goede band. Met haar vader heeft ze af en toe contact. Fanny veranderde van een meisje waar ze af en toe mee speelde in een heuse zus, op wie ze vanaf het begin kon rekenen. "Toen Luca hier net was vertrouwdde ze alleen mij dingen toe", zegt Fanny. "Dan kwam ze bij me, praatten we en huilden we samen. En dan was het weer goed." Inmiddels klopt Luca ook bij haar pleegouders aan als ze ergens over wil praten.

Met hulp de vleugels uitslaan

Het pleeggezin wordt begeleid door XONAR. Luca heeft in de loop der jaren verschillende trainingen gevolgd. Dat heeft haar geholpen om alles een plekje te geven. Maar XONAR helpt haar ook met het vormgeven van haar toekomst vertelt ze: "Ik zit nu op de Vertrektraining.

"We hebben het echt leuk samen. Als mensen vragen met hoeveel kinderen wij thuis zijn zeg ik altijd met z'n drieën: een zusje en een broertje. Als we straks op onszelf wonen gaan we echt wel elke week samen eten en bijkletsen."

Fanny Fey, pleegzus van Luca

Daar leer ik wat er allemaal bij komt kijken als ik straks alleen ga wonen. Wat het kost, wat je nodig hebt en of ik het aankan. Als ik wil gaan, dan ben ik goed voorbereid. Maar dat zien we in het nieuwe jaar wel, ik wil eerst mijn diploma halen." x

Elkaar in beweging brengen

Kees Verheijden
gedragwetenschapper XONAR

Ik dacht: wat moet ik nu nog vertellen? Ik ga immers met pensioen! Ik ga al ruim 35 jaar fluitend naar mijn werk. Kinderen en ouders brengen mij in beweging en omgekeerd brengen wij bij XONAR kinderen en ouders in beweging, zetten aan tot verandering. Het mooiste vind ik: het hulpverleningsproces coachen en vooral ook zelf heel actief met kind en ouders bezig zijn, in diagnostiek en behandeling. Dat geeft me veel energie.

De dynamiek van dit werk vind ik fijn. Ik houd niet van alleen maar praten over papieren of digitale dossiers. Kinderen, ouders, gezinnen moeten voor mij leven. Met elkaar spreek je af waaraan je gaat werken. En er zit meer omheen: je richt je niet enkel op één probleem, zoals vertraagde spraak/taal, een zindelijkheidsprobleem of driftbuien, maar je kijkt naar het kind in dat gezin, naar alle facetten van de ontwikkeling, cognitief, emotioneel, sociaal, communicatief, motorisch.

We zijn maximaal voor een jaar betrokken. Dat geeft druk, maar het maakt je ook alerter en methodischer. Maar ook kunnen relativeren naar ouders vind ik heel belangrijk. Het optimisme, het geloof van 'het wordt beter' dat moeten we zien over te dragen. x